

***Pereiaslav Studies
in Linguistics and Linguodidactics***

***Переяславські студії
з лінгвістики та лінгводидактики***

Issue 2 (1)

Випуск 2 (1)

УДК 81'25:316.77
С 91

Засновник:
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

ISSN 3041-1106 (Online)

Періодичність: 2 рази на рік
Видається з 2023 року

Переяславські студії з лінгвістики та лінгводидактики: зб. наук. праць.
Серія «Філологія». Переяслав : Домбровська Я. М., 2024. Вип. 2(1). 156 с.

Затверджено до друку Вченою радою Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 11 від 24 квітня 2024 р.)

Головний редактор:

Мізін К. І., д-р філол. наук, проф., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна).

Заступник головного редактора:

Летюча Л. П., канд. філол. наук, доц., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна).

Випускові редактори:

Серія «Філологія»: *Костик Є. В.*, канд. пед. наук, доц., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна);

Серія «Методика навчання іноземних мов і перекладу»: *Христич Н. С.*, канд. пед. наук, доц., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна).

Редакційна колегія (Серія «Філологія»):

Біволару А., д-р філософії, проф., Бухарестський університет (Румунія);

Благак Б., д-р філософії, Західночеський університет (Чехія);

Дель Гаудіо С., д-р філософії, проф., Департамент гуманітарних студій Університету Салерно, (Італія);

Немцова Б., д-р філософії, Західночеський університет (Чехія)

Потапенко С. І., д-р філол. наук, проф., Київський національний лінгвістичний університет (Україна);

Славова Л. Л., д-р філол. наук, проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна);

Склярєнко О. Б., канд. філол. наук, доц., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна);

Тютюнник О. М., д-р філол. наук, проф., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна).

Серія «Методика навчання іноземних мов і перекладу»:

Борисова Н. В., канд. пед. наук, доц., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна);

Данилюк С. С., д-р пед. наук, проф., Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (Україна);

Дмітренко Н. Є., д-р пед. наук, проф., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна);

Дуброва С. В., канд. пед. наук, доц., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна);

Кулик О. Д., д-р пед. наук, проф., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна);

Сердюк Н. Ю., канд. пед. наук, доц., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна);

Шемуда М. Г., канд. пед. наук, доц., Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна).

УДК 81'25:316.77
С 91

ISSN 3041-1106 (Online)

© Електронне видання, 2024

© Автори статей, 2024

© Університет Григорія Сковороди
в Переяславі, 2024

UDC 81'25:316.77
C 91

Founder
HRYHORII SKOVORODA UNIVERSITY IN PEREIASLAV

ISSN 3041-1106 (Online)

Frequency: 2 times per year
Year of Foundation: 2023

Pereiaslav Studies in Linguistics and Linguodidactics: Collection of scientific works. Series «Methods of Teaching Foreign Languages and Translation». Pereiaslav: Dombrovska Ya. M., 2024. Iss. 2(1). 156 p.

The collection of scientific works was approved for publication by the Academic Council of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Proceedings No 11 dated April 24th, 2024)

Editor-in-Chief:

Kostiantyn Mizin, Dr.Sc. (Philology), Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine.

Managing Editor:

Liubov Letiucha, Ph.D. (Philology), Assoc. Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine.

Executive Assistants:

Series «Philology»: *Yevheniia Kostyk*, Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine;

Series «Methods of Teaching Foreign Languages and Translation»: *Nina Khrystych*, Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine.

Editorial Board (Series «Philology»):

Aliona Bivolaru, Ph.D. (Philology), Prof., Bucharest University, Romania;

Boris Blahak, Ph.D. (Philology), University of West Bohemia, the Czech Republic;

Salvatore Del Gaudio, Ph.D. (Philology), Prof., Department of Slavic Studies, Salerno University, Italy;

Bohuslava Němcová, Ph.D. (Philology), University of West Bohemia, the Czech Republic;

Serhii Potapenko, Dr.Sc. (Philology), Prof., Kyiv National Linguistic University, Ukraine;

Liudmyla Slavova, Dr.Sc. (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine;

Olesia Skliarenko, Ph.D. (Philology), Assoc. Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine;

Oksana Tiutiunnyk, Dr.Sc. (Philology), Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine.

Series «Methods of Teaching Foreign Languages and Translation»:

Nataliia Borysova, Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine;

Serhii Danyliuk, Dr.Sc. (Pedagogy), Prof., Cherkasy Bohdan Khmelnytskii National University, Ukraine;

Natalia Dmitrenko, Dr.Sc. (Pedagogy), Prof., Mykhailo Kotsiubynsky Vinnytsia State Pedagogical University, Ukraine;

Svitlana Dubrova, Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine;

Olena Kulyk, Dr.Sc. (Pedagogy), Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine;

Nataliia Serdiuk, Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine;

Maryna Shemuda, Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof., Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine.

UDC 81'25:316.77
C 91

ISSN 3041-1106 (Online)

© Electronic Edition, 2024
© Contributors, 2024
© Hryhorii Skovoroda University
in Pereiaslav, 2024

ЗМІСТ / CONTENTS

Boris Blahak	Literaturjiddisch für «Westjüdische» Leser: Jüdische Witz-Anthologien aus Pressburg/Poszony und ihre soziolinguistischen Facetten	6
Emel Küçükali	The Return of Translation as a Teaching Method in Foreign Language Classes	20
Oksana Chaika	Challenges in Translating Legal and Political Texts from an Intercultural Lens	25
Oleg Ostapovych	Phraseologie der Standarddeutschen Sprachvarietäten zum Forschungsstand	33
Oleksandr Rebrii	From theory to practice. Theoretical substantiation of experimental methods in translation studies	40
Nina Khrystych	Enhancing English Teacher's Competencies by Professional Development	48
Олексій Борисов	Ілюзорний світ у комунікативній самопрезентації Дональда Трампа	52
Наталія Борисова	Фразеологічні одиниці з компонентом-топонімом як знаки матеріальної та духовної культури	57
Олег Деменчук	Концептуалізація соціального простору людини в аспекті теорії семантичних ролей	65
Сальваторе Дель Гаудіо Олена Галинська	Перший підхід до імовірного перекладу італійською мовою "Енеїди" І. Котляревського	73
Тетяна Заболотна Інна Кононенко	Особливості перекладу комічного та фантазійного у художньому творі (на матеріалі творів Террі Пратчетта)	80
Олег Кшановський	Типологія вживання лексем на позначення висоти в українській, перській та азербайджанській мовах	87
Любов Летюча Юрій Друзь	Сучасна англійська лексикографія як репрезентація моделювання фемінної ідентичності	96
Костянтин Мізін	Визначення специфіки емоційних концептів ENVY і JEALOUSY на основі корпусних показників концептних проксиматів	102
Мар'яна Оленяк	<i>Non verbum e verbo...</i> як спосіб збагачення давньоанглійських рукописів образними порівняннями	109

Олександр Петров	Лінгвокогнітивне підґрунтя стереотипного уявлення про пунктуальність німців у міжкультурній комунікації	115
Людмила Славова Марина Возна	Специфіка відтворення українських історичних термінів англійською мовою	123
Наталя Стрюк	Проблема інтерпретації презентаційного дискурсу в сучасному мовознавстві	129
Наталія Швець	Інтернаціоналізація, глобалізація і локалізація програмного забезпечення при перекладі з української на англійську мову	134
Валерій Савчук	Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі твору Роальда Дала «Чарлі і шоколадна фабрика»	139
Ярослава Долганова	Роль перекладацьких трансформацій при перекладі художніх творів	146

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ В АСПЕКТІ ТЕОРІЇ СЕМАНТИЧНИХ РОЛЕЙ

Conceptualization of Person's Social Space within the Theory of Semantic Roles

Анотація: У статті розглядаються особливості мовної концептуалізації соціального простору людини. На матеріалі перцептивних номінацій української, польської та англійської мов схарактеризовано моделі концептів соціальних ситуацій. Підтверджено тезу про зумовленість категоризації перцептивного простору чинником параметра соціального простору.

Ключові слова: модель, концептуалізація, перцептивний, концепт соціальної ситуації, соціальний простір людини.

Abstract: The article focuses on linguistic conceptualization of person's social space. The study aims at characterizing the models of social situation concepts, represented by perceptual designations in the Ukrainian, Polish and English languages. The elaborated models are supposed to corroborate the thesis that perceptual space categorization is determined by social space parameters.

Key words: model, conceptualisation, perceptual, concept of social situation, person's social space.

Моделювання структури та змісту концепту соціальної ситуації передбачає опис когнітивних та комунікативних характеристик учасників ситуації та їх відношень. Ми розглядаємо учасника соціальної ситуації як багатовимірне явище, кожний вимір якого засвідчує певний аспект (грань) його характеристики.

Мета розвідки – схарактеризувати особливості мовної концептуалізації соціального простору людини. Матеріалом дослідження слугуватимуть українські, польські та англійські номінації, які характеризують соціальний світ дискурсу (певну соціальну ситуацію або її фрагмент). Вибір таких номінацій покликаний підтвердити тезу про те, що мовна концептуалізація соціального простору – це реалізація різних варіантів світосприйняття людини, осмислення соціальних процесів, відношень, практик із перспективи пізнавальних позицій різних мовних колективів.

Об'єктом аналізу слугуватимуть «ідеологічні» перцептиви – номінації, які позначають учасників ситуації ідеологічного протистояння, пор. укр. червоний «перен. політ. протилежне білий»: Чому один брат буває червоний, а другий білий, один винахідник, а другий просто бухгалтер? (СУМ); пол. biały «hist. w Polsce członek stronnictwa zachowawczego, antyrewolucyjnego w okresie powstania styczniowego»: Było to we wrześniu 1862 roku w chwili zaciętej walki, jaka się toczyła między tak zwanymi białymi i czerwonymi (SJP); англ. white

«spec. An opponent of the Bolsheviks during the Russian Civil War (1918-21)»: *Expeditionary Armies of Britain and the United States, invaded Northern Russia in order to link up with Russian Whites against Russian Bolsheviks* (OED). Співвіднесені за ознакою атрибутивності, такі номінації характеризують відношення об'єкта до класу однорідних об'єктів у перспективі змінних у часі властивостей. У контексті заданої ситуації такі властивості приписуємо учаснику з семантичною роллю Контрагент.

Контрагент – це учасник, якому відповідає компонент 'який протидіє комусь' (Fillmore, 1971: 376). Контрагент є компонентом семантики «ідеологічних» перцептивів, які відтворюють ідею суспільної конвенціоналізації характеристик учасників ситуації протистояння.

Ми розглядаємо учасника Контрагент у системі протиставлення іншому Контрагентові, акцентуючи увагу на обопільній «контрагентивності» учасників. Своєрідним номінативним підкріпленням такої обопільності є існування численних корелятивних пар перцептивних номінацій, пор. укр. *червоноармійці* vs. *білогвардійці*; пол. *czerwonogwardzista* vs. *białogwardzista*; англ. *bluescoats* vs. *graycoats* тощо. Номінативну природу таких пар, очевидно, визначає амбівалентність кольорів – характеристика протиставлення у змісті колірної картини світу, пор. англ. *The civil discords so dreadfully prosecuted in the wars of the White and Red Roses* (cf. *rose* «Eng. Hist. The flower, white or red, which was respectively the badge, emblem, or symbol of the rival Houses of York and Lancaster») (OED). З когнітивного погляду колірну амбівалентність можна представити як феномен «сислової енантіосемії» – відношення, яке засвідчує осмислення поляризації змісту колірної картини світу через систему колірних опозицій, пор. англ. *black* «In Italian history. A member or supporter of the political faction of the Neri, the opponents of the Bianchi (Whites), in a feud which began in Pistoia in 1300 and later spread to Florence; In Rome, a supporter of the Vatican as opponents of the Italian monarchy»: *Were you a White and for the people, or a Black and for the nobles?* (OED). У такому ракурсі статус учасника Контрагент визначає контрпозиція – компонент, який указує на відношення протилежності (протиставлення) своєму Опонентові. Такого учасника доцільно кваліфікувати через семантичну роль Антагоніста – актанта ситуації конфлікту, ворожого до суб'єкта, який виконує стосовно нього дії, відмінні від дій суб'єкта.

Введення компонента 'контрпозиція' є необхідною умовою, позаяк дає можливість не лише схарактеризувати суб'єктів протистояння, а й зафіксувати семантичну роль, яку кожен з учасників виконує в заданій ситуації. Річ у тім, що система протиставлень передбачає відносно довільну інтерпретацію

семантичної ролі Контрагента, пор. укр. *чорні* «фігури в шахах або шашки такого кольору на противагу до білих» (СУМ). Протиставлення білих і чорних фігур у заданих умовах може осмислюватися по-різному. Це може бути протиставлення за кольором: *білий* vs. *чорний*, за функцією: *білі починають гру* vs. *чорні продовжують*, за результатом: *білі починають і виграють* або *чорні починають і ставлять мат у два ходи* (умова шахової задачі) тощо. Кожне з цих протиставлень представляє контрпозицію, яку Контрагент (білі фігури) займає відносно свого Антагоніста (чорні фігури) та навпаки.

Екстраполяція цього принципу на соціальну ситуацію дає можливість визначити стратегії (контр)агентивної поведінки учасників, а також з'ясувати ідеологічні мотиви, пріоритети учасників заданої ситуації. Так, семантика колоратива *білий* «перен. політ. ворожий радянській владі» фіксує контрпозицію на основі смислового компонента 'протидія-ініціація', пор. *ворожий* «який виявляє ворожнечу, ненависть; сповнений недоброзичливості» (СУМ). Такий же компонент реалізує «ідеологічна» номінація *red* «one who advocates the violent overthrow of an existing social or political order» (WTNIDELU), пор. *advocate* «to call (to oneself), summon, invite» (OED). Для порівняння, польська номінація *biały* «reakcjonista, kontrrewolucjonista» (SJP) та англійська номінація *white* «instigated or carried out by reactionary forces as a counterrevolutionary measure» (WTNIDELU) реалізують контрагентивне відношення на основі смислового компонента 'протидія-реакція'. Варто відзначити, що ідеологічно марковані компоненти семантики перцептива можуть впливати на комунікативний ранг учасника ситуації, пор. пониження рангу позиції Антагоніста в радянському ідеологічному дискурсі: пол. *Dzięki kierownictwu partii komunistycznej masy pracujące Związku Radzieckiego rozgromiły i przepędziły w okresie wojny domowej obcych interwentów i białogwardzistów* (SJP).

Ситуація «контрагентивність» охоплює різні типи контрпозицій, які визначають протистояння Контрагента та Антагоніста. Такі контрпозиції можна співвіднести з типами опозицій, якими традиційно послуговуються при аналізі фонологічної системи мови: привативною, еквіполентною, градуальною та корелятивною.

А. Привативна контрпозиція – компонент опозиції, який характеризує Контрагента за ознакою, відсутньою в Антагоніста, пор. укр. *червоні* «захисники радянського соціалістичного ладу»: *Ворог знав, що це була остання перепона для червоних, і осканеніло обстрілював міст* (СУМ). Привативна контрпозиція характеризує учасників ситуації як нерівноправних членів, відзначаючи маркованість одного та немаркованість іншого. Компонент 'захисники' представляє маркованого Контрагента, оскільки є показником учасника, який виявляє явну «контрагентивність» стосовно свого

опонента. Щоправда, це «вимушений» Контрагент – учасник, який «контрагентує» (чинить опір), оскільки склалися обставини, які змушують його стати Контрагентом, пор. укр. *червоний терор* «крайні заходи, до яких вдається революційна влада у відповідь на жорстокі й підступні дії контрреволюційних сил»: *Наш червоний терор є захист робітничого класу від експлуататорів, є придушення опору експлуататорів* (СУМ).

Можна констатувати, що немаркований Контрагент реалізує контрпозицію «вимушене протистояння» на основі контрагентивного смислу 'протидія через захист'. Контрпозицію маркованого Контрагента (Антагоніста) досить часто реалізує семантика корелятивного перцептива, пор. укр. *білий «політ. протилежне червоний»* (СУМ); англ. *white army* «a group which opposed the Red Guards in Finland in 1918» (OED). Проте маркований і немаркований Контрагенти можуть бути «прописані» в семантиці того ж перцептива у випадку, якщо фокус уваги зосереджений на змісті протистояння, пор. укр. *білогвардієць* «той, хто воював проти Радянської влади в лавах білої гвардії; контрреволюціонер» (СУМ). Маркований Контрагент ('той, хто воював'; 'контрреволюціонер') vs. немаркований Контрагент ('радянська влада') в семантиці корелята експлікує ідею протиборчих ідеологій «білих» та «червоних», пор. *білий терор* «розгром революційних організацій робітничого класу, масові арешти, вбивство революційних і прогресивних діячів як метод боротьби буржуазної контрреволюції з революційним рухом» (СУМ).

В польській та англійській мовах ідеологічні номінації *czerwony* «osoba o poglądach, zapatrywaniach lewicowych; socjalista, komunista» (USJP) та *red* «a radical, republican, or anarchist; a Russian Bolshevik; a communist, or extreme socialist» (OED) теж характеризують учасника контрагентивної ситуації як ідеологічно маркованого. Однак зміст контрагентивності, який реалізують ці номінації, дещо інший. Зокрема, в англійськомовному дискурсі такий учасник часто подається як ініціатор протиставлення на підставі порушення ним основних морально-етичних норм, пор. *I'm a Tory, if anything. I'm certainly not a Red. Why should I help to snatch the good gold from the Primrose Leaguers and hand it over to the Third International?* (OED), норм загальноприйнятої суспільної поведінки, пор. *My father was a Red – an Anarchist* (ibid.), вияву агресії, войовничості, пор. *They fret as if they were Reds under a Cæsar* (ibid.) і т. ін. Пор. також номінації *red-baiter* «one who seeks out and harasses supposed communists»: *Professor Nove may be in danger of incurring from some of our red-baiters the ludicrously unjustifiable charge of being an apologist for Stalin* та *reds under the bed* «used to denote an exaggerated or obsessive fear of the presence and harmful influence of communist sympathizers in a particular society, institution, etc.» (ibid.). Подібна ситуація спостерігається й у сучасних

українськомовному та польськомовному ідеологічних дискурсах, пор. укр. *8 лютого, після кількадечних важких боїв і гарматних обстрілів, місто окупували червоні, які розпочали справжнє полювання на українців* (КТУМ); пол. *Bez tego z łatwością możemy dowieść tezy, że gospodarka grzęźnie w coraz głębszych sprzecznościach albo też że dynamicznie się rozwija, że całą Polskę trzymają w garści czerwoni, zieloni lub czarni albo Żydzi, Bank Światowy i wolnomularstwo* (КЖР).

Б. Еквіполентна контрпозиція – компонент опозиції, який характеризує Контрагента за тією ж ознакою, що й Антагоніста, пор. англ. *blue* «a person who has played a sport for Oxford or Cambridge University against the other university» (CIDE). Рольова структура інкорпорованих актантів ('Oxford University' vs. 'Cambridge University') реалізує сценарій контрагентивності, в якому внутрішні учасники ситуації протиставлені за ознакою рівноправності, пор. англ. *blue* «light blue and dark blue have become the distinctive colours of the representatives both of Eton and Harrow Schools, and of Cambridge and Oxford Universities, in their rival athletic contests; 'to win his blue', or 'to be a Blue', is to be chosen to represent his University or School in rowing, cricket, etc.; 'an old Blue' is one who has rowed or played in an inter-University contest» (OED). Еквіполентність Контрагента та Антагоніста очевидна, оскільки концептуалізація університетів як суперників в атлетичних змаганнях базується на презумпції їх рівноправності як суб'єктів протистояння (суперництва). Варто однак відзначити, що в «ідеологічному» дискурсі учасники «командного протистояння» закономірно втрачають статус рівноправних членів, оскільки важливішим є характер осмислення ситуації мовцем. Дійсно, факт виграшу або програшу певної команди буде висвітлений у такій перспективі, яка задовольнятиме комунікативні наміри мовця. Результат таких намірів фіксує відповідне аранжування синтаксичних позицій учасників, пор. англ. *The Light Blues of Cambridge have won six straight times against the Dark Blues of Oxford* (BNC) vs. *The Light Blues had suffered six defeats on the bounce* (Skysports, 2016); пол. *Białoczerwoni pokonali w towarzyskim meczu Litwę 2:1* (КЖР) vs. *Białoczerwoni przegrali z Finlandią* (Lacynaspilka, 2021); укр. *В 1/16 фіналу «червоно-білі» здолали в рідних стінах ереванський «Арапат»* (КТУМ) vs. *А у зустрічі за третє місце червоно-білі програли молдовському колективу «Даскул»* (Фскрувbas, 2021).

В. Градуальна контрпозиція – компонент опозиції, який характеризує Контрагента за ознакою ступеня вияву якості відносно Антагоніста, пор. *black-and-tan* «a member of a political organization, favouring proportional representation of whites and blacks in politics – opposed to *lily-white*» та *lily-white* «a member of a political organization, favouring the exclusion of blacks esp. from politics – opposed to *black-and-tan*»: *Black-and-tan Republicans also faced aggressive opposition*

from lily-white factions (BRIT). Градуальна контрпозиція реалізується на основі уявної шкали «представництва «білих» і «чорних» у політиці», де ліва крайня межа репрезентує «представництво лише «білих»», середня – «пропорційне представництво «білих» і «чорних»», а права крайня межа – «представництво лише «чорних»». Доказовою базою існування такої шкали є дискурсивна номінація, яка, орієнтуючись на семантичну роль ключового Контрагента (Антагоніста) може актуалізувати повну (розгорнуту) градуальну контрпозицію, пор. пол. «*Czerwoni*» *każdej epoki bardziej wierzą w siłę swoich argumentów, «biali» zaś, czy – jak dzisiaj – czarni lub brunatni, w pięść uzbrojona, kraty, knut i pałkę* (SJP); укр. *Всі вони – оранжеві, блакитні, рожеві, червоні, а також білі й пухнасті мали пряму зацікавленість у тому, щоб у державі існувала бодай одна незалежна структура, спроможна виносити неупереджені, кваліфіковані рішення* (КТУМ).

Г. Корелятивна контрпозиція – компонент опозиції, в якій Контрагент відрізняється однією ознакою від Антагоніста, а за іншими ознаками збігається, пор. укр. *чорняк* «заст. розм. чорна балотувальна куля, яка означала подачу голосу проти якої-небудь кандидатури» (СУМ); пол. *galka* [**galʒ* 'dark, murky'] «*hist. kulka służąca dawniej do losowania wyborach i sądownictwie; głos w wyborach, przy głosowaniu; los*» (SJP); англ. *blackball* «an adverse vote esp. as excluding an applicant from membership in an organization» (WTNIDELU). Перцептивна номінація описує ситуацію, яку схематично можна представити так: Контрагент *виступає за виключення з членства* Антагоніста. Контрпозиція фіксує протиставлення, у якому Контрагент та Антагоніст розглядаються як члени тієї ж організації, можливо, з рівними правами, обов'язками тощо (ознака збігається), проте в умовах, які склалися, Контрагент отримує повноваження, яких не має Антагоніст (відмінність за посесивною ознакою 'хтось має більше чогось, ніж інший'). Варто відзначити, що на відміну від привативної контрпозиції, в якій дії Контрагента та Антагоніста виявляють ознаки *обопільної* супротивності, корелятивна контрпозиція акцентує увагу на односторонньому характері таких дій: Антагоніст (проти кого голосують) не може протидіяти Контрагентові, оскільки цього не дозволяють умови «контрагентивності» (член групи, проти якого голосують, не має повноважень голосувати проти інших членів групи).

Не менш важливою для кваліфікації учасників ситуації «протистояння» є параметр таксономічного класу. Основними таксономічними класами для контрагентивних учасників є: **ПРОТИБОРЧІЙ КОЛЕКТИВ** – група, угруповання, члени якої об'єднані спільною метою (досить часто) на ґрунті ідеологічних переконань, пор. укр. *Усі внутрішні вороги Радянської влади*

покладали великі надії на «переродження» радянської системи господарства в капіталістичну. Надії неманської буржуазії і куркульства всіляко підтримувала група білоемігрантів (СУМ); пол. *Poległ śmiercią bohaterską pod Syzranem w boju z białogwardzistami* (SJP); англ. *Our army won many important victories against our White-Guardist class enemies in the first years of the Revolution* (BNC); ЧЛЕН ПРОТИБОРЧОГО КОЛЕКТИВУ – представник угруповання, особа, яка (за своєю волею або супроти неї) поділяє погляди, проповідує ідеологію протиборчого колективу, пор. укр. *Як же ви з такими думками і поглядами опинилися білоемігрантом у Польщі?* – відверто дивувався Юрко (СУМ); пол. *Mój dziadek nazywał się Iwan Derigłasow, był białogwardzistą. W czasie rewolucji radzieckiej walczył po stronie carskiej* (KJP); англ. *But what is he? A reactionary? A White Guardist?* (BNC); ІДЕОЛОГІЯ ПРОТИБОРЧОГО КОЛЕКТИВУ – сукупність політичних, правових, моральних тощо поглядів, які характеризують діяльність протиборчого колективу, пор. пол. *Ofiarą prześladowań padali wszyscy, którzy ośmielili się kiedykolwiek występować przeciw brunatnemu faszyzmowi* (KJP); англ. *There have been many Indian papers since, mainly in Durban, which have, to a greater or lesser extent, opposed white supremacy* (BNC); ДІЇ ПРОТИБОРЧОГО КОЛЕКТИВУ – вчинки або засоби протиборчого колективу задля досягнення ідеологічної мети, пор. укр. *червоний терор vs. білий терор* (vide supra); пол. *W piwnicy przy kociółku przesiedział do obiadu. Co ich czeka? Czerwony terror albo emigracja* (KJP); англ. *French ministers could show clemency at Paris, but they were not so well able to keep down the fury of the Royalists in the provinces. Thus was the Red Terror succeeded by the White* (OED).

Концептуалізація соціального простору людини в обсязі семантичної ролі КОНТРАГЕНТ засвідчує виразну тенденцію до його психологізації, таксономізації, аксіологізації та семіотизації, що підтверджує закономірність зумовленості мовної категоризації чинником параметра соціального простору.

Перспектива реконструкції мовної соціальної картини світу визначає доцільність семантичного моделювання соціального простору людини, дослідження механізмів формування та реалізації соціальних концептів, вивчення соціальних ситуацій у структурі дискурсу.

REFERENCES

Fillmore, Ch. (1971). Types of lexical information. In: *Semantics. An interdisciplinary in philosophy, linguistics and psychology*. (pp. 370-392). D.D. Steinberg, L.A. Jakobovits (eds.). Cambridge: Cambridge University Press.

ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА

КТУМ: Корпус текстів української мови. Retrieved Junw 12, 2023, from <http://www.mova.info/corpus.aspx>

- [KTUM: Korpus tekstiv ukrayins'koyi movy. Retrieved June 12, 2023, from <http://www.mova.info/corpus.aspx>]
- BNC: The British National Corpus. Retrieved June 12, 2023, from <http://www.natcorp.ox.ac.uk>
- BRIT: Britannica. Retrieved June 22, 2022, from <http://www.britannica.com>
- Fckryvbas: «Кривбас» U-10 увійшов до топ-4 на міжнародному турнірі у Молдові. Retrieved May 11, 2021, from <https://fckryvbas.com/post/krivbas-u-10-uviishov-do-top-4-na-turniri-u-moldovi>
- KJP: Korpus języka polskiego. Retrieved December 10, 2023, from <http://korpus.pwn.pl/>
- Laczynaspilka: Biało-czerwoni przegrali z Finlandią. Retrieved November 12, 2021, from <https://www.laczynaspilka.pl/aktualnosci/reprezentacja-futsalu/futsal-bialo-czerwoni-przegrali-z-finlandia>
- Skysports: Oxford 18-23 Cambridge: Light Blues claim Varsity victory. Retrieved October 12, 2022, from <https://www.skysports.com/rugby-union/news/12321/10688146/oxford-18-23-cambridge-light-blues-claim-varsity-victory>

СЛОВНИКИ

- СУМ: Словник української мови. (1970-1980). Київ: Наукова думка.
- [SUM: Slovnyk ukrayins'koyi movy. (1970-1980). Kyiv: Naukova dumka.]
- CIDE: Cambridge International Dictionary of English. (1995). Cambridge: Cambridge University Press.
- OED: Oxford English Dictionary. (2009). Electronic dictionary (vers. 4.0). Oxford: Oxford University Press.
- SJP: Słownik języka polskiego. (1997). Płyta CD. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1.0.
- USJP: Uniwersalny słownik języka polskiego. (2004). Płyta CD. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 1.0.
- WTNIDELU: Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged. (1981). Springfield: Merriam-Webster Inc., Publ.

Наші автори

Борис Благак, Ph.D. (філологія), м.н.с. факультету мистецтв кафедри філології Університету Західної Богемії (Пльзень, Чехія)

Emel Küçükali, Ph.D. (філологія), кафедра іноземних мов Університету Докуз Ейлюль (Ізмір, Туреччина)

Оксана Чайка, канд. філол. наук, доц., каф. іноземної філології і перекладу, Національний ун-т біоресурсів і природокористування (Київ, Україна)

Олег Остапович, канд. філол. наук, доц., каф. німецької філології, Прикарпатський нац. унт імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)

Олександр Ребрій, д-р філол. наук, проф., завідувач кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша Харківського нац. ун-ту імені Василя Каразіна (Харків, Україна)

Олексій Борисов, доктор філологічних наук, професор, кафедра іноземних мов, Пенітенціарна академія України (Чернігів, Україна)

Наталія Борисова, канд. пед. наук, доц., каф. іноземної філології, перекладу та методики навчання, Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Переяслав, Україна)

Олег Деменчук, д-р філол. наук, проф., зав. кафедри романо-германської філології, Рівненський держ. гуманітарний ун-т (Рівне, Україна)

Сальваторе Дель Гаудіо, Ph.D. (філологія), професор Університету Салерно (Салерно, Італія)

Our authors

Boris Blahak, Ph.D. (Philology), Research Assistant, Faculty of Arts, Department of Philological Studies, University of West Bohemia (Pilsen, Czech Republic)

Emel Küçükali, Ph.D. (Philology), Department of Foreign Languages, Dokuz Eylül University (Izmir, Turkey)

Oksana Chaika, Ph.D (Philology), Assoc. Prof., Department of Foreign Philology and Translation, National University of Life and Environmental Sciences (Kyiv, Ukraine)

Oleg Ostapovych, Ph.D (Philology), Assoc. Prof., Department of German Philology, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Oleksandr Rebrii, Dr.Sc. (Philology), Professor, Head of Mykola Lukash Translation Studies Department at the National Vasyl' Karazin University of Kharkiv (Kharkiv, Ukraine)

Oleksii Borysov, Doctor of Science (Philology), Full Professor, Department of Foreign Languages, Penitentiary Academy of Ukraine (Chernihiv, Ukraine)

Nataliia Borysova, Ph.D (Pedagogy), Assoc. Prof., Department of Foreign Philology, Translation and Teaching Methods, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Pereiaslav, Ukraine)

Oleh Demenchuk, Dr.Sc. (Philology), Professor, Head of the Department of Romance and Germanic Languages, Rivne State University of Humanities (Rivne, Ukraine)

Salvatore Del Gaudio, Ph.D. (Philology), Professor, University of Salerno (Salerno, Italy)

Тетяна Заболотна, канд. філол. наук, доц., каф. іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі (Переяслав, Україна)

Інна Кононенко, канд. пед. наук, доц., каф. іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі (Переяслав, Україна)

Олег Кшановський, д-р філол. наук, проф., провідний науковий співробітник відділу загального мовознавства Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України (Київ, Україна)

Любов Летюча, канд. філол. наук, доц., каф. іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі (Переяслав, Україна)

Юрій Друзь, канд. пед. наук, доц., каф. іноземних мов Київського нац. екон. ун-ту імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна)

Костянтин Мізін, д-р філол. наук, проф., зав. кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання, Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Переяслав, Україна)

Мар'яна Оленяк, канд. філол. наук, доц., докторантка кафедри германської філології та перекладу КНУ імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Олександр Петров, канд. філол. наук, доц., каф. германської філології, перекладу та зарубіжної літератури, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)

Tetiana Zabolotna, Ph.D (Philology), Assoc. Prof., Department of Foreign Philology, Translation and Teaching Methodology Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Pereiaslav, Ukraine)

Inna Kononenko, Ph.D (Pedagogy), Assoc. Prof., Department of Foreign Philology, Translation and Methods of Teaching, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Pereiaslav, Ukraine)

Oleh Kshanovskyi, Dr.Sc. (Philology), Professor, Leading Research Scientist at the Department of General Linguistics, A.A. Potebnyi Institute of Linguistics, National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Liubov Letiucha, Ph.D (Philology), Assoc. Prof., Department of Foreign Philology, Translation and Teaching Methodology Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Pereiaslav, Ukraine)

Yurii Druz, Ph.D (Pedagogy), Assoc. Prof., Department of Foreign Languages, Vadym Hetman Kyiv National Economic University (Kyiv, Ukraine)

Kostiantyn Mizin, DrSc. (Philology), Professor, Head of Department of Foreign Philology, Translation and Teaching Methods, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Pereiaslav, Ukraine)

Mariana Oleniak, Ph.D (Philology), Assoc. Prof., the doctoral student of the Department of Germanic Philology and Translation at Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

Oleksandr Petrov, Ph.D (Philology), Assoc. Prof., Department of Germanic Philology, Translation and Foreign Literature, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Vinnytsia, Ukraine)

Людмила Славова, д-р філол. наук, проф., кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови ННІ філології КНУ імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Liudmyla Slavova, DrSc. (Philology), Professor, Department of Theory and Practice of Translation from English, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

Марина Возна, канд. філол. наук, доц., кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови ННІ філології КНУ імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Marina Vozna, Ph.D (Philology), Assoc. Prof., Department of Theory and Practice of Translation from English, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

Наталія Стрюк, Ph.D. (філологія), доц. кафедра англійської філології Донецького нац. ун-ту імені Василя Стуса (Вінниця, Україна)

Natalia Striuk, Ph.D (Philology), Assoc. Prof., Department of English Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University (Vinnytsia, Ukraine)

Наталія Швець, канд. філол. наук, доц. кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі (Переяслав, Україна)

Shvets Nataliia, Ph.D (Philology), Assoc. Prof., Department of Foreign Philology, Translation and Teaching Methodology Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Pereiaslav, Ukraine)

Валерій Савчук, старший викладач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі (Переяслав, Україна)

Valerii Savchuk, senior lecturer, Department of Foreign Philology, Translation and Teaching Methodology Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Pereiaslav, Ukraine)

Ярослава Долганова, асистент, каф. германської філології, перекладу та зарубіжної літератури, Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюнського (Вінниця, Україна)

Yaroslava Dolhanova, assistant lecturer, Department of Germanic Philology, Translation and Foreign Literature, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Vinnytsia, Ukraine)

Ніна Христич, канд. пед. наук, доц., каф. іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі (Переяслав, Україна)

Nina Khrystych, Ph.D (Pedagogy), Assoc. Prof., Department of Foreign Philology, Translation and Methods of Teaching, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Pereiaslav, Ukraine)

Переяславські студії з лінгвістики та лінгводидактики: зб. наук. праць. Серія «Філологія». Переяслав : Домбровська Я. М., 2024. Вип. 2(1). 156 с.

Збірник наукових праць (електронне видання)

Pereiaslav Studies in Linguistics and Linguodidactics. Collection of scientific works. Series «Filology»: Dombrovska Ya. M., 2024. Iss. 2(1). 156 p.

The collection of scientific works (electronic edition)

Комп'ютерна верстка – К. І. Мізін

Технічне оформлення і дизайн – Є. В. Костик

Упорядковано на кафедрі іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Формат А5

Формат 60X84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Century Schoolbook.

Наклад 100. Зам. №02/24 Ум. друк. арк. 6,5.

Виготівник: ФОП Домбровська Я. М.,

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 6366 від 22.08.2018 р.

08055, Київська обл., Макарівський р-он, с. Вільне,
вул. Чапаєва, 16а, e-mail: devis519@ukr.net

© Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2024

© Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, 2024